

ÇAĞ TAKSİMİ KONUSUNDA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ*

*Seyit TAŞER***

*Recep POLAT****

ÖZET

Ülkemizde geçmişten günümüze sosyal bilgiler eğitimi sırasında, tarih konuları İlkçağ (M.Ö.3200-M.S.375), Ortaçağ (M.S.375-1453), Yeniçağ (1453-1789) ve Yakınçağ (1789-) şeklinde bir tasnifle verilmektedir. Bu sınıflandırmada belirtilen tarihler çeşitli kaynaklarda farklı biçimlerde gösterilebilmektedir. Ancak yakınçağdan günümüze doğru, yeni bir çağ isminin belirtilmemiş olması da dikkat çeker. Çağ taksimatı yapılırken dünya tarihini etkileyen önemli hadiseler göz önüne alınmıştır. Tabi ki tarih konularının ilkçağdan günümüze oldukça geniş bir çerçeve çizmesi, bu sınıflandırmayı gerektirmiş olabilir. Tarih konularının öğretiminde olduğu gibi tarihle ilgili lisans sonrası bilimsel alanlar da, buna göre oluşturulmuştur. Dolayısıyla çağ taksimi ile ilgili belirlenen tarihlerde tam bir açıklığın olmaması, bu konuda bir bütünlüğün tam olarak sağlanamaması, tarih konularının öğretiminde çağ taksiminin etkin kullanılmasında olumlu bir sonuç alınamaması gibi konuların değerlendirilmesi bu çalışmada amaçlanan hususlardır.

Çağ taksimi ile ilgili olarak öncelikle genel yaklaşımları belirleyebilmek için, sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşme yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle oluşturulan açık uçlu sorular yöneltilmiş ve Ankara'nın Sincan ilçesinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile çalışılmıştır. Buradan elde edilen sonuçlar da göstermektedir ki; çağ taksimi, tarih konularının öğretiminde kullanılması gereklidir, fakat daha etkin kullanılması için çalışmalar yapılması mümkündür. Bu konuda ders kitapları ya da materyalleri üzerinde yeniden düzenleme yapılmalıdır. Bunun yanında, çağ taksiminin içeriği de ele alınmalı ve daha farklı bir tasnife gidilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Çağ Taksimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tarih Öğretimi.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd.Doç.Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K.Eğitim Fakültesi, El-mek: staser@mynet.com

*** Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi

SOCIAL STUDIES TEACHERS' VIEWS ABOUT AGE DIVISION

STRUCTURED ABSTRACT

From the past to present, social studies education in our country, history subjects is given Ancient Ages (B.C. 3200-A.D.375), Middle Ages (A.D.375-1453), Modern Ages (1453-1789) and Contemporary Ages (1789-) in the form of a classification. The signified dates in this classification may be shown with different ways in various sources, but draws attention that from modern age to the present day, a new era name is not specified. When age divisions, significant events affecting the history of the world is considered. Of course, from antiquity to present this classification that quite a wide framework of historical subjects to draw may be required. The postgraduate scientific fields relevant with history such as in the teaching history of subjects are also formed. The aimed of this study is, these matters are evaluated such as a positive result under the influence of various factors in effective utilization of division age for the teaching of history subjects is not obtained, thus, on the indicated dates with regard to age division is the lack of full disclosure, this matter is not supplied to a fully integrity.

With social studies teachers were interviewed to make judgments regarding ages division. Social studies teachers in Sincan district of Ankara were asked the open-ended questions that were created with qualitative research method. Thus obtained results demonstrate that age division is necessary to use in the teaching of history topics, but studies are required for the more effective utilization. In this regard textbooks or materials should be rearranged. In this regard textbooks or materials should be rearranged. In addition, content of age division should be taken and should be gone to a different classification.

Problem Statement

To further increase the gain in history education, need to be assessed in this topic. We could ask some question about age division. For example, Can be divided in different ages? What are the views on the present age division? Does it meet the needs of the present age division? And is it national? In the form of questions are the problem situation.

The Purpose

History teaching begin with age division. Social studies give the information of issues related history with divided into eras. Education curriculum arranged accordingly. The aim of this study is investigate age division topic with different dimensions. The subject of age division analyzed and take opinion of the social studies teachers. How should age division? This question asked to teachers. We want to learn, Is it more specific procedure to be followed in the classification of ages or that may have to try to get more universal.

Method

This work prepared with qualitative research style to obtain evidence, opinions and assessments of social studies teachers. Content analysis was performed with descriptive method.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

Working Group

Social studies teachers is composed working group of the research. This teachers working in 2013 - 2014 academic year and second semester course. We went to twenty eight school which is in Sincan in Ankara. Meetings were held with fifty seven social studies teachers.

Outcomes

Thirty four social studies teachers' opinion that ages divided don't use effectively. Which coincides with this figure to 59%. The rate remained at 22% of those who think that age divided use effectively.

We asked other question to teacher. This question "What can be done for effective use of age division? Teachers' response is very different to this question.

Other question is, Age division facilitate the teaching of history? According to teacher; age division is seen that would be useful. But history should be explained in cause-effect relationship.

One of the question is, Does students understanding. A rate of up to 78% of teachers on understanding the division of ages is a negative opinion. This result showed that age division not used best.

Teacher said that, textbook could be arranged according to the age division and this issue find a clearer place in textbooks.

Approximately 65% of social studies teachers agree on the age division can be done in different ways.

The Result

Teaching of history subjects with age division takes place more easily.

Age division of history teaching should be continued.

But, age division is not used effectively in its current form.

Improvisation, conceptual, technological and material support should be take for use ages division the more efficient. Textbooks should be included with more descriptive and informative statement about this subject.

The first age division done in the form of, first mid-new and modern era, should be reconsidered and a new date for the training should be done.

Social studies teachers look favorably on the subject of era partition can be changed.

Key Words: Ages Division. Social Studies Teachers, Teaching of History

Giriş

Çağ kavramı birçok farklı anlamlarda kullanılagelir. Mesela, "Çağdaş" denildiğinde, aynı zaman diliminde yaşayan insanlar anlaşılır. "Çağdaş" denildiği zaman da çağı takip eden ve ona ayak uyduran manasına gelir. Diğer taraftan "altın çağ" bir kavmin veya devletin en zirvede olduğu dönemi ifade etmek için kullanılır. Çağ, insan yaşamının belli aşamaları için de ifade edilen bir kavramdır. Örneğin, "Gençlik çağı" gibi. Diğer taraftan, tarihte hüküm sürmüş bazı devletler çağ kavramı ile birlikte anılır. Hitit çağı buna örnek verilebilir. Çağların bilinen tasnifinde ise, bazen eş

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

anlamalı kullanımlar görülür. Örneğin, eskiçağ, birçok kaynakta ilkçağ olarak da ifade edilmektedir. Yakınçağ sonrası için bir çağ adı öne çıkmamakla birlikte XX. Yüzyıl ve XXI. asır gibi zamansal ifadeler daha çok tercih edilmektedir.

Tarih uzun bir süreci içerir ve bu nedenle tarihin araştırma alanına giren olgu, olay ve konular çok fazladır. Bu durum, tarih biliminin çağlara ayrılmasını zorunlu kılmıştır (Alkan, 2009; 34). Tarihle ilgili olarak eldeki kaynakların bilgi veremediği veya bu konuda yetersiz kaldığı döneme, tarihten önceki devirler denmektedir. Bu alanı incelemenin yolu, daha çok antropoloji ile mümkün hale gelir. Yazılı belgelere ise, MÖ. 4. bin yılda tesadüf edilmiştir. Birçok tarihinin önceki dönemlerde başvurduğu bir yol olarak da taksimat sırasında, Sasani ve Roma tarihi, İslam Tarihi ve Dört halife dönemi, Emeviler, Abbasiler ve Selçuklu ile Osmanlılar şeklinde bir yol izlenir. Augustinus (430) ise, Hz. Adem'den Hz.Nuh'a Kadar, Hz.Nuh'dan Hz.İbrahim'e, Hz.İbrahim'den Hz.Davud'a, Hz.Davud'dan Beni İsrail'in esaretine kadar ve bu tarihten Hz.İsa'ya ve Hz.İsa'dan da kıyamete kadar bir taksimat yapmıştır (Togan, 1985; 24-26).

Çağ taksiminin günümüzdeki şekliyle ilk olarak 1707'de Cellarius tarafından yapıldığı kaynaklarda belirtilir. Cellarius Almanya'da Halle Üniversitesi profesörlerindendir. Bu tasnifte eskiçağ, 337'ye yani Roma İmparatoru Konstantinus'un ölüm tarihine kadar getirilir. Bu tarihten İstanbul'un fethine kadar Ortaçağ ve sonraki devirler için de yeniçağ denilir. Bu tasnif dikkate değer bulunmuş ki, uzun yıllar tarih öğretiminde kullanılagelmiştir. Bu sınıflandırmanın hemen hemen tüm Batı milletlerince kabul edildiği anlaşılar. Bu tarz bir uygulama Avrupa tarihine uygun düşmektedir. Fakat Asya ve Afrika tarihini bu şekilde sunmak mümkün görünmez. Bu durum yalnız siyasi bakımdan değil, idare, din, hukuk, sosyal ve kültürel açıdan da böyledir. İlkçağ ve Ortaçağ da, Türk tarihi ile ilgisi bulunmayan gelişmelerle başlatılır. Diğer taraftan Avrupa'nın da mevcut çağ taksimatı ile tarih öğretiminde istenilen neticeye varamayıp, bazı milletlerin bu uygulamayı terk ettiği de bilinir (Kafesoğlu ve Doruk, 1990; 37-46). Mesela günümüzde Batılı ülkelerde, İstanbul'un fethi yerine matbaanın kurulması veya icadı da, çağ taksiminde tercih edilebilmektedir.

Kafesoğlu ve Donuk'a göre, çağ taksimi bu haliyle yalnız gereksiz değil, aynı zamanda zararlıdır. Ayrıca çağ taksiminin uzmanlaşmaya da engel olduğu düşünülür. Zira derinlemesine bir tarih bilincinin oluşabilmesi ve uzmanlaşmanın sağlanması için, bilgilerin birbirinden kopuk bir hal teşkil etmesi beklenemez (Kafesoğlu ve Doruk, 1990; 37-46).

Ülkemizde de kabul gören mevcut çağ taksiminde özellikle işin İstanbul'un fethi ile ilgili olan kısmı, belki milli tarih açısından gururumuzu okşamaktadır. Yalnız bu gelişmenin Batı için de çok anlamlı bir yeri olduğu unutulmamalıdır. Yine bu çerçevede tarihsel dönemler oluşmuştur. Bunlara bakılacak olursa;

Yazılı belgelerin olmadığı dönem için tarih öncesi, yazılı belgeler olduğu döneme de tarihi çağlar denilmektedir. Avrupamerkezci bir tarih anlayışı ile tarih öncesi, yani yazının olmadığı dönem için ilkel kültür vurgusu vardır. Bu nedenle bu döneme özgü kötü bir algı oluşturulmuştur (Şimşek, 2011; 921).

Tarihi dönemlerin eski, orta, yeni ve yakınçağ şeklinde ayrımı umumi tarih anlayışına göre gerçekleşir. Hususi tarihte bölümler Osmanlı Tarihi, Fransız veya Alman Tarihi gibi veya dinler tarihi, güzel sanatlar tarihi, medeniyetler tarihi, iktisadi tarih şeklinde yapılır (Togan, 1985; 27).

Tarih alanı için genel bir tasnifin yanında, her devlet için erken, orta ve geç devirler vardır. Erken Bizans, Geç Bizans dönemleri şeklinde tanımlamalar yapılırken, Erken Osmanlı devri XIV. ve XV. asırlar için kullanılır (Baykara, 1999; 23). Diğer taraftan Osmanlı Devletinin çok farklı şekillerde dönemlere ayrılabilirdiği görülür. Bunlardan biri Klasik Dönem (Kuruluştan 18. yüzyıl başına kadar) ve Yenileşme Dönemi (18. yüzyıl sonrası) şeklindedir. Diğerleri Kuruluş, Yükselme,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

Duraklama ve Gerileme dönemleridir. Dolayısıyla tarih yalnız çağ taksimi ile bölümlere ayrılmaz. Bu farklı şekillerde de görülebilir.

Auguste Comte tarihi değerlendirirken, bunu Teolojik Devir, Metafizik ve Pozitif dönem olmak üzere ayırır. Teolojik devirde her şey ilahi güçle izah edilir. Metafizik dönemde felsefe hakim olup, tarihi olaylar metafizik çerçevede izah edilir. Pozitif dönemde ise, akıl ve bilim ön planda olup tarihi olaylar da bu yolla değerlendirilir (Baykara, 1999; 114).

İslam Tarihi göz önüne alınarak yapılacak çağ taksiminde ise, Hz. Adem ile başlayan devir İlkçağ; Hz. Muhammed'in peygamberliği ve sonrası son çağ veya Muhammedi Çağ olarak isimlendirilebilir. Bu ikisi arasında kalan dönem de Ortaçağ olarak bilinir. Buna göre Ortaçağ, Hz. Musa'ya indirilen Tevrat ile başlar. Hz. Davud ve Hz. İsa da, bu dönemde yer alır (Yüksel, 2002; 18-19). Hz. Muhammed'in son peygamber olması bu tasnifte dikkate alınmıştır. Tüm bu tasniflerin yanısıra ders kitaplarında durum nasıl buna bakılabilir.

20. yy. başlarında kullanılan ders kitaplarına bakıldığında kurun-ı evveli, vusta ve kurun-ı cedide gibi başlıklar altında ilk, orta ve yeniçağ konularının gösterildiği anlaşılr (Aslan, 2012;106).

İçerisinde tarih bilgilerini içeren sosyal bilgiler ders kitaplarında ise günümüzde, olaylar, olgular, kişiler, gruplar ve kurumlar yer almaktadır. Bunların yanında tarihsel kavramlar ile kronolojiye de yer verilmesi gerekmektedir (Şahin ve Köksal, 2003; 56).

Çağ taksimi, kronolojik bir olgudur. Kronoloji tarihsel düşünmeyi sağlayan zihinsel bir yapıdır. Öğrencilerde kronolojik yapının gelişmesi için zaman kavramının da gelişmesi gerekir. Bu sebeple, tarihsel zaman kavramını yani çağ kavramını algılayabilen kişiler kronolojik düşünme becerisine sahip olabilmektedir (Ozan, 2007; 58-59).

Kronoloji önemli olmakla birlikte, Tarih ilmi, yalnız geçmişteki yaşanan gelişmeleri zamansal olarak bilmek anlamına gelmez. Tabi bu ilmin amaçları, mevzuu konumuz dâhilinde değildir. Ancak tarih ilminin amacının çağ taksimi ile ilgili olan kısmı önemlidir. Tarih ilminin en önemli amacı belki de, bireyin kendi geçmişini tanıması böylece kültürünü, tecrübelerini nesillere aktarmasıdır. Geçmişte yaşanan başarıların aktarımı ile özgüvenin artması sağlanacaktır. Diğer taraftan tarihsel bir bilgi birikiminin konunun uzmanları tarafından izahı ne kadar önem taşırsa, bu birikimin yorumlanması da, o kadar önem arz edecektir. Çünkü tarihin tanımında, artık tarihçinin tarih hakkındaki görüş ve düşüncesi öne çıkar. Buna "tarihçi kafasıyla düşünme çağı" şeklinde bir tanımlama getirilmiştir (Kütükoğlu, 1991; 4-5). Dolayısıyla tarihçinin üslubu, fikirleri veya duruşunun, tarihin öğrenilmesi ve öğretilmesindeki etkisi tartışılmazdır. Bu nedenle tarih öğretiminde takip edilen metotların da, tarihçinin gözüyle yeniden ele alınabileceği anlaşılr ve tarih öğretimi üzerine düşünmenin gerekli olduğu açıktır. Çağ taksimatı ile tarih öğretimi de bu kabildendir.

Problem Durumu

Eğitim öğretim materyallerinde veya ders kitaplarında çağ taksimi ile karşılaşılır. Bunun dışında, çağ tablosu birçok okulda veya sınıfta yer alır. Fakat çağ taksimatı ile tarih öğretimi konusunda istenilen verimin alınıp alınmadığı konusu incelenmelidir. Mevcut tasnifle tarih eğitiminden kazanımın hangi boyutlarda olduğu önemlidir. Tarih eğitiminde kazanımın daha da artırılması için, bu konunun değerlendirilmesi gerekecektir. Diğer taraftan çağ taksimine ders kitapları veya müfredatında ne ölçüde vurgu yapılmaktadır, buna bakılmalıdır. Çağ taksimi, öğretimin daha kolay gerçekleştirilmesi için yapılırken, tarih konularının bir bütün teşkil ettiği yani sebep-sonuç ilişkisi içerisinde birbirinden kopuk olmadığı bilinmektedir. Buradan yola çıkılarak bütünlüğü de olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde farklı çağ taksimleri yapılabilir mi? Mevcut çağ taksimi hakkında görüşler nelerdir? Mevcut çağ taksimi ihtiyacı karşılıyor mu veya milli mi? Şeklinde sorular problem durumunu oluşturur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

Amaç

Bu araştırmada, sosyal bilgiler eğitimi müfredatında, tarihle ilgili ünitelerin çağlara ayrılarak verilmesi ve tarih öğretiminin ilk anda bu temel bilgi ile başlaması konusunun, farklı boyutlarıyla incelenmesi hedeflenmiştir. Çağ taksimi ile tarih eğitimi hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine bakılmak suretiyle, tasnifte izlenecek usulün daha özgün mü veya daha evrensel mi olabileceğine ilişkin sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Doğu ve batı medeniyetini temsil eden ülkelerde farklılık gösterebilen çağ taksimi uygulamasının, bizde kendine özgü bir şekilde ortaya konulabilmesi meselesi tartışılacaktır. Bu konuda bizzat bu dersi veren öğretmenlerle görüşme yapılarak, çağ taksimi ile tarih eğitimi sırasında uygulamada ortaya çıkan sorunlarla ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ve değerlendirmeleri alınmak istenmiştir.

Tarih öğretiminde yaşanan zorluklar vardır. Bunlar arasında, öğrencilerin tarih alanına ilgisi de önemli bir yer tutar. Yapılan bir araştırmada öğrencilerin tarih konularını sıkıcı ve uzun bulmaları nedeniyle tarihe olan ilgilerinin azaldığı tespit edilmiştir (Kaya, Güven, 2012 ; 685). Bu ve buna benzer araştırmalar tarih eğitiminde izlenecek metod konusunun önemini ortaya koyar. Uygulanagelen bir metodun ise eksikleri veya hataları olabileceği gibi farklı bakış açıları ile ele alındığında aynı konuda farklı değerlendirmeler ortaya konulabilmektedir. Bu amaçla tarihten günümüze uygulanan çağ taksiminin farklı yönleri ile ele alınması planlanmıştır.

Yöntem

Nitel araştırma, “Sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları ortamda doğal görünümleriyle gözlem, görüşme veya belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme” şeklinde tarif edilir (İslamoğlu, 2011; 186). Diğer taraftan herhangi bir araştırmada bulgular üretilirken veya sonuca varılırken, miktar ve istatistikler haricinde hareket edilen bir çalışma olarak görülür. İnsanların yaşamı, davranışları, sosyal hareketleri veya ilişkileri bu araştırma metodu ile ortaya konulur. Bu araştırmada, geriye bakış, eleştirel durum analizi, önyargıları tanımlama ve kaçınma, geçerli ve gerçek veriler elde etme, soyut düşünme gibi yöntemler kullanılır (Strauss&Corbin, 1990;17-18). Betimsel yöntemde ise, görüşme sonrasında elde edilen veriler özetlenir ve yorumlanır. İçerik analizinde de, yorumlanan veriler daha derinlemesine ele alınır ve kavram ile temalara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011; 224-227). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağ taksimi ile ilgili görüşleri hakkında bulgular elde edebilmek ve değerlendirme yapabilmek maksadıyla nitel yaklaşımın benimsendiği bu çalışmada betimsel yöntem ile içerik analizi yapılmıştır.

Öncelikle çağ taksiminin kavramsal çerçevesi üzerinde durmak gerekecektir. Çağ taksiminin kullanımının tarihsel süreç içerisindeki yeri ve önemine bakılacaktır. 2004 senesinde değiştirilen sosyal bilgiler programı ile birlikte yapılandırmacı yaklaşım kapsamında çağ taksiminin yeri, daha önceki programlarla karşılaştırılarak ele alınabilir. Sosyal bilgiler programında 2004 yılı öncesinde, tarih konuları daha ağırlıklı olarak yer alıyordu. Yeni programla birlikte diğer sosyal bilim alanları da, müfredata eklenmiştir. Bunun sonucu olarak çağ taksiminin uygulanmasında nasıl bir yol izlenmiş, buna bakılacaktır. Araştırmanın uygulama kısmında da, sosyal bilgiler öğretmenlerine açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Öncelikle çağ taksiminin tarihle ilgili konularda etkili kullanılıp kullanılmadığı araştırılmıştır. Diğer taraftan çağ taksiminin tarih öğretiminde kolaylık sağlayıp sağlamadığı hususu da değerlendirilen başlıklar arasında yer alır. Aynı zamanda çağ taksiminin farklı şekillerde yapılp yapılamayacağı konusunda öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013 – 2014 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde Ankara ili Sincan ilçesinde bulunan 28 orta okulda derse giren, 57 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

Öğretmenlerin seçilmesinde her birine eşit ve bağımsız seçilme olasılığı verildiği için, çalışma grubu basit seçkisiz örnekleme belirlenmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009; 84, Balcı, 2009; 92). Nitel olarak yürütülen araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar çerçevesinde, çağ taksimatı algısı ile ilgili çıkarımlar yapılmış ve çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bu öğretmenlerin 25'i kadın, 32'si erkektir. Bayan öğretmenler çalışma grubunun % 44'ünü oluştururken, erkek öğretmenler ise % 56'sını oluşturmaktadır. Öğretmenlerin % 90'ı lisans mezunu iken, %10'u ise yüksek lisans derecesinden mezun olmuştur. Ayrıca çalışma grubunun % 14'ü 0-3 yıl arası, % 26'sı 4-10 yıl arası, % 41'i 11-20 yıl arası, % 19'u ise 21 yıl ve üzerinde hizmet yılına sahiptir. Her öğretmen birden fazla sınıf kademesine girmekle birlikte % 60'ı 5. sınıflara, %68'i 6. sınıflara, % 58'i 7. sınıflara ve % 49'u 8. sınıflarda eğitim vermektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasında üç uzmandan görüş alınmıştır. Bunun sonucunda, altı adet yarı yapılandırılmış sorudan meydana gelen Çağ Taksimatı Görüşme Formu (ÇTGF) oluşturulmuştur. Bu ÇTGF'ye göre öğretmenlerin (1) Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çağ taksimatı etkili kullanılmış mı? (2) Çağ taksimatının etkili kullanılması için neler yapılabilir? (3) Çağ taksimatı öğrenmeyi kolaylaştırıyor mu? (4) Çağ taksimatını öğrenciler kavrayabiliyor mu? (5) Sosyal Bilgiler ders kitapları çağ taksimatına göre düzenlenmeli midir? (6) Çağ taksimatı farklı şekillerde yapılabilir mi? sorularına yazılı olarak cevap vermeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler betimsel olarak yüzde ve frekans şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmada öğretmenlere yöneltilen ÇTGF'deki sorulara verilen cevaplar doğrultusunda ders kitaplarında çağ taksimatının etkililiğinin değerlendirilmesi, taksimatın etkililiğinin artırılması için neler yapılması gerektiği, çağ taksimatının öğrenmeyi nasıl kolaylaştırdığı, öğrencilerin kavrayamama nedenleri, ders kitaplarının nasıl düzenlenmesi gerektiği ve çağ taksimatının farklı şekillerde nasıl olabileceği konusunda içerik analizleri yapılmıştır. Verilen cevaplar yüzde ve frekans olarak ifade edilmiştir. Bu sorulara yönelik öğretmenlerin verdikleri yorumlara da yer verilmiştir. Çalışma grubundaki kişilere Öğretmen 5, Öğretmen 9 şeklinde rakamlar verilmiş ve onların yazmış oldukları görüşlerden alıntı yapılarak çalışmada yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya dâhil edilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağ taksimi hakkında sorulara vermiş oldukları cevaplar analiz edilerek, yüzde ve frekanslarıyla birlikte aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

1. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çağ taksimatı etkili kullanılmış mı?

Cevaplar	F	%
Kısmen etkili kullanılmış	10	17,6
Evet etkili kullanılmış	13	22,8
Hayır etkili kullanılmamış	34	59,6

Tablodan anlaşılabacağı üzere çağ taksiminin etkili kullanılmadığı görüşünde olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sayısı 34 olup, bu rakam %59'a tesadüf eder. Etkili kullanıldığını düşünenlerin oranı ise %22'de kalmıştır. Bu noktada çıkan sonuç bu konudaki problemin varlığını göstermesi bakımından önemlidir. Çalışma yapılan öğretmenler önemli bir çoğunluğu sosyal bilgiler müfredatındaki tarih konularında uygulanan çağ taksimatı konusuna eleştirel bakmaktadır. Etkili kullanma eğitim öğretimin temel unsurları olan öğretmen, ders kitabı ve müfredat açısından ele alınabilir. Ders kitaplarında çağ taksimatı ile ilgili açıklayıcı bir bilginin olmadığı veya çok kısa bir şekilde ele alındığı, dolayısıyla bu konu üzerinde durulmadığı anlaşılar. Bunu gösteren Sosyal

Bilgiler öğretmenlerinin çağ taksiminin etkili kullanılmasıyla ilgili değerlendirmelerinden bazılarına aşağıda yer verilir.

Öğretmen 17; Hikaye kavramları çağ taksimatını olumsuz etkilemektedir. Bu yüzden biraz daha yararlı bilgiler verilmesi daha etkili olacaktır.

Öğretmen 20; Sosyal bilgiler ders kitaplarında bu konuda hiçbir bilgi görmedim.

Öğretmen 30; Çağlar belirgin değil.

Öğretmen 34; Müfredatta çağ taksimatı yok.

Öğretmen 56; Kitaplarda çağ kavramı olduğu varsayılabilir, ancak belirgin değil ve hangi dönem aralığını göstermek istediği tam olarak anlaşılamıyor.

2. Çağ taksimatının etkili kullanılması için neler yapılabilir?

Çağ taksiminin etkili kullanımı sorusu ile bağlantılı olan ve bu soruya öğretmenlerin verdikleri yanıtlara da aşağıda yer verilmiştir.

Öğretmen 4; Çağ kavramının tanımı yapılmalı, sınırlar belirlenmeli, olaylar hakkında kısa bilgilendirmeler yapılmalı.

Öğretmen 6; Konuların akışı bozulmadan çağlar konu başlığı olarak belirtilebilir.

Öğretmen 14; Ünite başlarında belirtilebilir. İlkçağ, Ortaçağ gibi.

Öğretmen 19; Daha fazla materyalle desteklenip tasnifi somutlaştırabiliriz.

Öğretmen 20; Tarihi öğrenmeye yardımcı olduğu için iyice açıklanmalıdır. Yeterli şema ve görsellerle desteklenirse olabilir.

Öğretmen 24; Ders kitapları çağlara göre ayrılarak, günlük yaşamla ilişkilendirilip, görsellerle desteklenebilir.

Öğretmen 25; Daha sade ve akılda kalıcı etkinliklerle etkinliği artırılabilir.

Öğretmen 33; Gerekli konularda ek etkinlikler yapılarak etkili kullanılabilir.

Öğretmen 41; Görseller, ek bilgiler, haritalar ve kavram haritaları ile etkisi artırılmalıdır. Konular kronolojik sıra ile yapılırsa öğrenme kolaylaşır.

Öğretmen 43; Teknolojiden faydalanmak.

Öğretmen 46; Somutlaştırılmalıdır.

Öğretmen 47; Akılda kalıcı benzetmeler yapılmalıdır.

Öğretmen 54; Daha fazla etkinlik gerekiyor. Müfredatta daha geniş yer verilmelidir.

Öğretmen 55; Çağların değişmesine neden olan olaylar, süreç ve toplumlar nezdinde gerçekleştirdiği değişimlerin daha yoğun ve medeniyet merkezli incelenmesi gerekmektedir.

Öğretmen 56; Her ünitenin başında hangi çağların ve bu çağlarda hangi olayların işleneceği gibi bir çağ haritası verilebilir.

Burada öğretmenlerin etkili kullanımla ilgili önerdikleri hususlar hakkında bir genelleme yapılacak olur, önemli bir kısmının çağ taksiminin daha anlaşılır ve somut bir şekilde öğrenciye izahı noktasında toplandığını görmek mümkündür. Bunun için de farklı yollar üzerinde durulmuştur. Diğer taraftan diğer soruların cevaplarına da temel teşkil edecek şekilde, “medeniyet merkezli” çağ taksimi önerisi dikkat çekmektedir. Dolayısıyla olaylardan ziyade, medeniyetleri

giriş kısmında belirttiğimiz üzere Hitit Çağı gibi, Selçuklu Çağı, Osmanlı Çağı gibi, çoğaltılabilecek örneklerle çağ taksiminin daha etkili kullanılabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan anlatılan konunun hangi çağa ait olduğu ile ilgili daha belirgin ifadeler olması gerektiği anlaşılabılır.

3. Çağ taksimatı öğrenmeyi kolaylaştırıyor mu?

Cevaplar	f	%
Kısmen kolaylaştırıyor	2	3,5
Evet kolaylaştırıyor	51	89,5
Hayır kolaylaştırmıyor	4	7,0

Çalışma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen diğer bir soruya verilen cevaplar tablodan takip edildiğinde, çağ taksimatının öğrenmeyi kolaylaştırdığı konusunda bir %90'a varan bir oranda ortak görüş bulunmaktadır. Ancak buna karşılık yalnız %4'lük kısım çağ taksiminin öğrenmeyi kolaylaştırmadığını söylemektedir. Dolayısıyla tarih alanındaki konuların belli bir tasnifle sunulması öğretimi kolaylaştıracaktır. Bununla birlikte mevcut çağ taksimatının kullanımı hususunda yetersizlikler olduğu anlaşılr.

Öğretmen 6; Akılda kalıcılık yönünden öğrenmeyi kolaylaştırır. Çünkü akılda depolanması için bir kalıp olmaktadır.

Öğretmen 7; Çağlara ayırarak konuları öğrenmek, parçadan bütüne doğru bir öğrenme imkânı sağladığı için öğrenmeyi kolaylaştırır.

Öğretmen 13; Çağların dönemler halinde belirlenmesi öğrencilerin zihinlerinde konuyu sınıflandırmalarını kolaylaştırıyor.

Öğretmen 17; Bazı kavramları ve bilgileri daha iyi hafızada tutabilmekte, geliştirebilmektedir. Kavram - tarih öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır.

Öğretmen 21; Zaman kavramını öğretiyor.

Öğretmen 28; Olaylar arasındaki ilişkiyi kurabilmeleri için önemlidir.

Öğretmen 33; Öğrenci olayların oluş tarihlerini görerek öğrenir. Hem okuyup hem de görebildikleri için kavramaları kolaylaştırır.

Öğretmen 38; Bir parça somutlaştırıyor.

Öğretmen 56; Öğrencilerin olayların hangi çağda olduğunun akılda kodlanmasını sağlar.

Öğretmenlerin çağ taksiminin tarih öğretimini kolaylaştırmasıyla ilgili soruda, tarihin en önemli unsuru olan sebep-sonuç bağlantısı noktasında taksimatın faydalı olacağını düşündükleri görülür. Ayrıca zaman mefhumu ve kronolojik ilgi açısından da bu yöntem çeşitli faydalar taşımaktadır. Tarihin en önemli ögesi zamandır. Belli zaman dilimlerinde gerçekleşen hadiselerin aktarılmasında yine belli tarzda hareket edilirse olumlu neticeler alınabilecektir.

4. Çağ taksimatını öğrenciler kavrayabiliyor mu?

Cevaplar	f	%
Evet kavrayabiliyor	13	22,8
Hayır kavrayamıyor	44	77,2

Tabloya bakıldığı zaman çağ taksiminin kavranması hakkında %78'e varan bir oranın olumsuz görüşte olduğu anlaşılr. Bu soruya verilen cevaplar, birinci soruda ortaya çıkan sonucu da desteklemektedir. Sosyal bilgiler dersi tarih öğretiminde çağ taksimatının öğrenciler tarafından algılanmasında sıkıntı olduğu anlaşılr. Buradaki sorunun neden kaynaklandığının anlaşılabilmesi için öğretmenlerin verdikleri yanıtlara bakmak gerekir.

- Öğretmen 1; Bu konuda bölümlendirme ve sınıflandırma yapılmadığı için kavrayamıyor.
- Öğretmen 7; Mevcut ders kitaplarıyla çağ taksimatını kavrayabilmek mümkün değil.
- Öğretmen 11; İlk defa gördükleri ve çağ açıp kapayan olayları bilmedikleri için zorlanıyorlar.
- Öğretmen 16; Tam olarak algılayamıyor.
- Öğretmen 21; Olayların geçtiği zamanı, nedenleri ve yerini öğrenemedikleri için.
- Öğretmen 30; İsim olarak kavıyorlar. Ama dönem olarak tam anlayamıyorlar.
- Öğretmen 36; Bağlantı kurabilmeleri için yeterli bilgi mevcut değil.
- Öğretmen 38; Kavramakta zorlanıyorlar. Çünkü tarih bütünlüğü içine oturtamıyorlar. Öğretmen 39; Mevcut ders kitaplarıyla çağ taksimatını kavrayamıyor ve zaman kavramlarını çözemiyorlar.
- Öğretmen 40; Zorlanıyorlar, çünkü yeterli işlenmemiş ve zaman ayrılmamıştır.
- Öğretmen 42; Etkili uygulama yapılmadığından.
- Öğretmen 49; Her üniteye tam verilmemesi, çağların görsellerle desteklenmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor.
- Öğretmen 50; Konular sığ olarak verilmiş. Kapsamlı anlatım yapılmamış.
- Öğretmen 54; Hazırbulunuşlukları çok zayıf. Zaman ve süreç kavramları oturmuyor. Çağların taksiminde çok hata yapıyorlar. Özellikle M.Ö. kavramı çok zayıf kalıyor.

5. Sosyal Bilgiler ders kitapları çağ taksimatına göre düzenlenmeli mi?

Cevaplar	f	%
Boş	2	3,5
Evet düzenlenmeli	34	59,7
Hayır düzenlenmemeli	21	36,8

Ders kitaplarının çağ taksimine göre düzenlenerek ders kitaplarında da bu konunun daha belirgin bir şekilde yer bulması öğretmenler tarafından talep edilmektedir.

6. Çağ taksimatı farklı şekillerde yapılabilir mi?

Cevaplar	f	%
Bilmiyorum	13	22,8
Evet yapılabilir	37	64,9
Hayır yapılamaz	7	12,3

Çağ taksiminin farklı şekillerde yapılabileceği konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaklaşık %65'i hemfikirdir. Bu konuda %12'lik bir oran, çağ taksiminin bu haliyle kalması veya farklı şekillerde bir çağ tasnifinin yapılamaz olduğu kanısındadır. Çağ taksiminin farklı şekillerde nasıl yapılabileceği konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ise aşağıda yer verilmiştir.

- Öğretmen 1; Tarihi ve kültürel gelişmeler olarak ele alınabilir.
- Öğretmen 11; Tarih öncesi devirleri kendi arasında ayrı bir çizelgede, tarihi devirleri de ayrı bir çizelgede gösterip sonra birleştirebiliriz.
- Öğretmen 13; Bu tasnifi konusunda uzman bilim insanları yapmalıdır.
- Öğretmen 16; Teknolojiye uygun yapılabilir.
- Öğretmen 18; Türkler açısından önemli olaylar ele alınmalıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

Öğretmen 20; Kendi tarihimiz merkeze konarak bir tasnif yapılıp, sonra da o çağda dünyada şunlar oluyor misali verilebilir.

Öğretmen 31; Türk - İslam kökenli bir çağ tasnifi yapılabilir.

Öğretmen 41; Padişahların sırası takip edilerek tasnif edilebilir.

Öğretmen 45; Konuya ve mekana göre tasnif yapılabilir.

Öğretmen 49; Siyasi tasnif, kültürel tasnif şeklinde olabilir.

Öğretmen 50; Milli çağ taksimatı yapılabilir. Örneğin, Anadolu çağ taksimatı, Türk çağ taksimatı gibi.

Öğretmen 54; Milat Hz. Muhammed'in hicreti olabilir. Türklerin İslamiyeti kabulleri bir çağı, Halifelğin Türklere geçmesi diğer çağı, motorun bulunması başka çağı başlatabilir. Bu çağlara İslami isimler verilebilir.

Öğretmen 56; Türk ve İslam olaylarının ortak alınabileceği bir taksimat yapılmalıdır.

Alman tarihçi Oswald Spengler'in de ifade ettiği gibi çağ taksimi son derecede eksik ve anlamsız şekilde şemalanmıştır. Mevcut taksimde bulunan Eskiçağ, Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ sistemi, Avrupa için geçerlidir. Fakat Asya, Amerika ve Afrika gibi kıtaların tarih ve uygarlığını önemsemediği, yok gibi kabul ettiği için gözden geçirilmesi daha doğrudur. Yeni bir taksimat yapılmasının gerekliliği herkesçe ifade edilmelidir (Alkan, 2009; 39). Yapılan değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere, öğretmenler mevcut çağ taksiminin değişebileceğini ve alanında uzman kişilerden destek alınmak suretiyle bir farklılık yapılabileceğini söylemektedirler. Bu görüşlere genel olarak bakıldığında ise Türk-İslam Medeniyeti'ni temele alan bir çağ taksimatının yapılmasında birleştikleri sonucu çıkarılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada hedeflenen sayıda öğretmen ile görüşülmüş ve belli bulgulara ulaşılmıştır. Bu kapsamda ulaşılan sonuç ve öneriler ise şu şekilde maddelendirilebilir.

- 1- Çağ taksimi ile tarih konularının öğretimi daha kolay gerçekleşmektedir.
- 2- Çağ taksimi ile tarih öğretimine devam edilmelidir.
- 3- Çağ taksimi mevcut şekliyle etkin kullanılmamaktadır.
- 4- Çağ taksiminin daha etkin kullanımı için, kavramsal, teknolojik ve materyal destekler alınmalı ve ders kitaplarında bu konuyla ilgili daha açıklayıcı ve bilgilendirici ifadeler yer verilmelidir.
- 5- Çağ taksiminin ilk, orta, yeni ve yakınçağ şeklinde yapılması tarih eğitimi açısından yeniden ele alınmalıdır.
- 6- Sosyal bilgiler öğretmenleri çağ taksiminin değiştirilebileceği konusuna olumlu bakmaktadır.

Sonuç itibarıyla çağ taksimatı göreceli olabilir. Yani taksimat yapılırken bu hususun göz ardı edilmemesi gerekir. Diğer taraftan geçmişten günümüze kullanılagelen bazı yöntemler üzerine düşünce üretilmesi meselesi önem taşır. Zira uygulanagelen yöntemlerin artışı ve eksisi ile değerlendirilmesi mümkündür. Yaygın olarak bilinen mevcut bilgilerin nereden geldiğinin sebebi ile bilinmesi, öğretim sırasında kullanılagelen usullerin kaynağının sorgulanması ve araştırmaya önem verilmesi de konunun bir başka boyutudur. Bu ifadeler kapsamında, mevcut çağ taksimatının değiştirilemez olmadığına dair bir algının ortaya konulması dahi önem taşır.

Bununla ilgili olarak, mevcut haliyle çağ taksimi, bizim tarihimize göre değil Avrupa tarihine göre şekillenmiştir. Çağ taksimi bilhassa milli ve manevi değerlerimiz, kültürümüz ve kendi tarihimiz dikkate alınmak suretiyle belirlenmelidir. Her bir tarihsel süreç belirlenirken gerek

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

İslamiyet öncesi Türk Devletleri gerekse, İslam dairesine girilmesi ile kurulan Müslüman Türk devletleri kapsamında bir taksimatın yapılması faydalı olacaktır. Bu tarihsel süreci etkileyen sosyal, siyasi veya kültürel sahada derin izler bırakmış ve Müslüman Türk tarihini önemli ölçüde etkilemiş tarihi gelişmeler belirlenmelidir. Konu hakkında etraflıca uzman görüşler alınmalı ve ardından gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ALKAN, Necmettin, Tarihin Çağlara Ayrılmasında “Üç”lü Sistem ve “Avrupa Merkezci” Tarih Kurgusu, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, (2009), 2/9, s. 23-42.
- ASLAN, Erdal, “İmparatorluktan Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Ortaöğretim Tarih Programlarında Değişim I: Ortamektep”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/2 Spring (2012).
- BALCI, Ali, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler, (2009) Pegem Akademi, Ankara.
- BAYKARA, Tuncer, Tarih Araştırma ve Yazma Metodu, (1999) Akademi Kitabevi, İzmir.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, ÇAKMAK, Ebru Kılıç, AKGÜN, Özcan Erkan, KARADENİZ, Şirin, DEMİREL, Funda, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, (2009) Pegem Akademi, Ankara.
- İSLAMOĞLU, A. Hamdi, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, (2011) Beta Yayınları, İstanbul.
- KAFESOĞLU, İbrahim, Abdulkadir DONUK, Türk Tarihinin Taksimatı (Türk Tarihinde Çağlar Meselesi) (1990), Fırat Üniversitesi Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kollokyumu, 21-26 Mayıs 1984, Elazığ.
- KAYA, Ramazan, Aydın GÜVEN “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşleniş ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri” Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/2 Spring (2012).
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., Tarih Araştırmalarında Usul, (1991) Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.
- OZAN, Rabia, Sosyal Bilimler Liselerinde Tarih Eğitimi, (2007) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- STRAUSS, Anselm, Juliet CORBİN, Basics Of Qualitative Research, (1990) Sage Publications, London.
- ŞAHİN, Muhammed ve Köksal, Hüseyin, Tarih Ders Kitapları ve Tarihin Mantığı, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu – Tarih 9-12, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, (2003), s.56.
- ŞİMŞEK, Ahmet, “Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye’de Tarih Öğretimindeki Durumu” Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 6/2 Spring (2011).
- TOGAN, Zeki Velidi, Tarihte Usul, (1985) Enderun Kitabevi, İstanbul.
- YÜKSEL, Ahmet Turan, İslam’da Bilim Tarihi, (2002) Kitap Dünyası, Konya.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (2011) Seçkin Yayınları, Ankara.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

TAŞER, S., Çağ Taksimi Konusunda Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/2 Winter 2015, p. 929-940, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7786>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/2 Winter 2015

